

Överförmyndarnämnden Härnösand-Kramfors

Överförmyndarnämnden Härnösand-Kramfors

kallas härmed till sammanträde **fredagen den 22 november 2024 kl. 09.30 i Kommunstyrelsesalen i Rådhuset**. Vid förhinder vänligen ta kontakt med ordföranden Ingemar Wiklander eller vice ordföranden Kristina Löfroth.

Hålltider för informationsärenden

09.30 Upprop
09.35 Aktuella ärenden

Delegationsbeslut

- Delegationsbeslut gällande fast egendom och bostadsrätt
- Delegationsbeslut – redovisning från förra möte
- Delegationsbeslut – väljs ut för redovisning på nästa möte

Föredragningslista

1. Informationsärenden
2. Anmälan om eventuell JÄV 2024
3. Val av justerare
4. Fastställande av dagordning
5. Revidering av granskningsriktlinjer
6. Riktlinjer för uttagsmedgivande från överförmyndarspärtrat konto
7. Entledigande av god man enligt 11 kap. 20 § FB
8. Internkontroll bruttolista
9. Redovisning av delegationsbeslut

Ingemar Wiklander
ordförande

Överförmyndarnämnden
Härnösand Kramfors

Revidering av granskningsriktlinjer

Överförmyndarenheten föreslår att Överförmyndarnämnden Härnösand Kramfors beslutar

att anta revidering av granskningsriktlinjer vid granskning av årsräkningar och sluträkningar enligt bilaga

att dessa riktlinjer gäller från och med 1 januari 2025.

Beskrivning av ärendet

Överförmyndarnämnden har i uppgift att kontrollera hur gode män, förvaltare samt legala och förordnade förmyndare hanterar och använder huvudmannen eller barnets medel. Som ett led i denna tillsyn så granskar överförmyndarenheten bland annat årsräkningar och sluträkningar. För att öka rättssäkerheten, kvaliteten och likabehandling ska enheten i sin granskning utgå från nämnden antagna granskningsriktlinjer.

Överförmyndarenheten har efter att ha tillämpat granskningsriktlinjerna som trädde i kraft 2024-01-01, kommit fram till att de bör revideras på så sätt att vissa förtydliganden måste göras. Framförallt avseende förgranskning och fråga om vilka underlag som ska inges till överförmyndaren till styrkande av de uppgifter som lämnas i årsräkningen. Syftet med förändringarna (markerad i grått) är att uppnå en mer rättssäker och kvalitativ granskning. I vissa hänseenden har innehållet även förtydligas med hänvisningar till nu gällande rätt.

Bilaga

Bilaga Riktlinjer granskning av årsräkningar och sluträkningar

Jonas Nyberg
Chef överförmyndarenheten

Cecilia Hjelm
Överförmyndarjurist

Riktlinjer vid granskning av årsräkningar och sluträkningar

Dokumentnamn	Riktlinjer	Dokumenttyp	
		Riktlinjer	
Fastställd/upprättad av	Överförmyndarnämnden Härnösands Kramfors	Datum	Diarienummer
		2024-01-01	
Dokumentansvarig/processägare	Överförmyndarnämnden	Version	Senast reviderad
			Giltig t o m Tillsvidare
Dokumentinformation	Metodstöd för granskning av årsräkningar		
Dokumentet gäller för	Tjänstemän på Överförmyndarnämndenheten i Härnösands kommun		
Annan information	Överförmyndarnämnden har rätt att vid behov göra revidering under löptid		

1	RIKTLINJER FÖR GRANSKNING AV ÅRSRÄKNINGAR	3
1.1	UTGÅNGSPUNKT FÖR GRANSKNING	3
2	GRANSKNING	4
2.1	FÖRGRANSKNING.....	4
2.2	RIMLIGHETSGRANSKNING.....	5
2.3	NORMALGRANSKNING.....	5
2.4	DJUPGRANSKNING.....	6
3	GRANSKNING UTAN ELLER MED ANMÄRKNING	8
4	UTEBLIVEN ÅRSRÄKNING	9

1 Riktlinjer för granskning av årsräkningar

Förordnade förmyndare, gode män och förvaltare, nedan kallad ställföreträdare, ska före den 1 mars varje år i en årsräkning till överförmyndarnämnden redogöra för förvaltningen under föregående år av egendom som har stått under ställföreträdarens förvaltning.

En av överförmyndarnas viktigaste tillsynsverktyg är granskningen av den redovisning som ställföreträdare ska lämna till överförmyndaren. Det är av stor vikt att granskningen är rättsligt korrekt och så effektiv som möjligt, för att förhindra rättsliga och ekonomiska förluster för huvudmannen eller för barnet.

Årsräkningen ska avges på heder och samvete (14 kap. 15 § föräldrabalken (FB)). I vissa fall ska även föräldrar lämna en sådan räkning avseende förvaltningen för ett barn under 18 år (13 kap. 14 § FB).

Överförmyndarnämnden ska granska ställföreträdarens verksamhet med ledning av de förteckningar, årsräkningar, sluträkningar samt andra handlingar och uppgifter angående förvaltningen för den som har god man eller förvaltare, nedan kallad huvudmannen (16 kap 3 § FB).

Syftet med granskningen är främst att se till att den enskildes tillgångar använts till dennes nytta samt säkerställa att den enskilde inte lidit några rättsförluster.

Överförmyndarnämnden kan vid granskningen eller annars finna anledning att rikta anmärkning mot förvaltningen. En anmärkning kan leda till att åtgärder vidtas. Den mest ingripande åtgärden är att entlediga ställföreträdaren från sitt uppdrag. Ställföreträdaren ska alltid underrättas om anmärkningen och om vidtagen åtgärd (16 kap 5 § FB).

Årsräkningar granskas i turordning som baseras på vilket datum som räkningen har inkommit. I de fall som en sluträkning inkommer i ett ärende får tillhörande årsräkning förtur, och granskas så snart sluträkningen är inkommen. Om en ställföreträdare har flera ärenden ska en och samma granskare granska alla ställföreträdarens ärenden eller i övrigt samråda med den eller de som granskar den ställföreträdarens ärenden.

1.1 Utgångspunkt för granskning

Syftet med dessa vägledande riktlinjer är att uppnå en mer enhetlig tillämpning av överförmyndarnas granskning av ställföreträdarens redovisning. Riktlinjerna bör tillämpas som utgångspunkt vid överförmyndarnas granskning av redovisningen. Riktlinjerna är inte bindande och heller inte uttömmande.

Utgångspunkten vid granskningen är att ställföreträdaren är rättrådig. Det är ställföreträdaren ska upprätta och underteckna redovisningen på heder och samvete. Det är inte överförmyndarnämndens uppgift att se till att årsräkningen stämmer med inlämnade verifikationer.

Vid brister i sammanställningen eller underlagen ska detta åtgärdas av ställföreträdaren. Stora brister eller underlåtenhet att komplettera med begärda uppgifter som medför att granskningen inte kan slutföras bör leda till att årsräkningen granskas med anmärkning.

2 Granskning

Granskningsnivå	Tillämpning av granskningsnivå
2.1 Förgranskning	Tillämpas för alla slut och årsräkningar.
2.2 Rimlighetsgranskning	Tillämpas för årsräkningar som inte granskas enligt annan granskningsnivå nedan.
2.3 Normalgranskning	Tillämpas för års och sluträkningar från förordnad ställföreträdare som redovisar för första gången och där rimlighetsgranskning inte bedöms som tillräcklig.
2.4 Djupgranskning	10 % av samtliga årsräkningar ska djupgranskas. Av dessa ska sådana som granskats med anmärkning föregående år ingå.

2.1 Förgranskning

Vid förgranskning av årsräkning ska följande kontrolleras

- Kontroll av huvudmannens folkbokföringsadress för avstämning av behörig överförmyndare/överförmyndarnämnd.
- Undertecknad i original av samtliga och på heder och samvete.
- Ifylld med beständig skrift.
- Redovisningsperiod och datum är korrekt.
- Årsräkningen är ifylld i samtliga fält.
- Årsräkningen är i balans eller uppvisar en differens på max 1000 kr.
- Kontrollera att det inte är för mycket pengar på transaktionskontot, max ett prisbasbelopp (ca 45 000 kronor).
- Kontroll av att arbetsgivardeklaration har getts in till skatteverket och att skatten är betald i händelse av att huvudmannen betalar arvodet.
- Kontroll av att allt underlag som behövs till styrkande av de uppgifter som lämnats återfinns. Här avses i synnerhet kontoutdrag för konton som redovisas under kategori A och D samt årsbesked för samtliga konton i huvudmannens namn och underlag för samtliga skattepliktiga och icke skattepliktiga inkomster.¹

¹ I RH 2011:61 har hovrätten slagit fast att det är den taxerade förvärvsinkomsten som avses. Skattepliktiga inkomster ska således redovisas i brutto.

Om årsräkningen inte uppfyller kraven enligt ovan ska detta omgående åtgärdas av ställföreträdaren. Årsräkningen ska inte diarieföras som en inkommen årsräkning utan som en inkommen handling. Syftet med att diarieföra årsräkningen som en inkommen handling är att Överförmyndarnämnden ska kunna förelägga om vite om årsräkning enligt ovan angivna villkor inte inkommer inom tidsfristen.

Om årsräkningen uppfyller ovan angivna krav diarieförs årsräkningen som en inkommen årsräkning.

Om årsräkningen saknar redogörelse ska en redogörelse begäras så snart som möjligt av ställföreträdaren.

2.2 Rimlighetsgranskning

Skapa en översiktlig bild genom akten och redogörelsen över huvudmannens livssituation, såsom boendeform, storlek på tillgångar eller olika bistånd från socialtjänsten. En rimlighetsgranskning bör inte göras flera år i följd. Däremot finns inga hinder mot att det görs om ärendets förutsättningar tillåter det.

- Kontrollera att samtliga konton förutom transaktionskontot som ställföreträdaren hanterar och ett eventuellt fickpengskonto/bankkonto som huvudmannen har tillgång till, är försedd med en så kallad överförmyndarpärr.
- Kontrollera att ingående tillgångar stämmer mot utgående tillgångar förra året eller förteckningen. Kontrollera utgående balans mot verifikat/underlag. Årsbesked eller ränte- och kapitalbesked ska alltid bifogas årsräkningen.
- Kontrollera att summeringarna är korrekta och att $A+B = C+D$
- Kontrollera om inkomsterna och utgifterna är rimliga för huvudmannen utifrån huvudmannens livssituation och tillgångar i övrigt.
- Kontrollera hela transaktionskontot för redovisningsperioden översiktligt med fokus på avvikande uttag, överföringar och betalningar utifrån föräldrabalkens bestämmelser.

2.3 Normalgranskning

Utöver det som följer vid en rimlighetsgranskning, kontrollera följande:

- Kontrollera samtliga skattepliktiga och icke skattepliktiga inkomster mot ingivna underlag. Exempelvis inkomst från försäkringskassan, lön eller pension eller merkostnadsersättning, bostadsbidrag, bostadstillägg, försörjningsstöd eller andra bidrag/inkomster.
- Kontrollera att huvudmannen har en fullgod hemförsäkring och att det är rätt boende registrerat på försäkringen.

- Kontrollera översiktligt att uppgivna inkomster/utgifter/tillgångar/skulder stämmer mot verifikat och om de är rimliga.
- Kontrollera ytterligare 4–5 utgiftsposter mot ingivna underlag.
- Kontrollera eventuella skulder mot ingivna underlag.
- Säkerställ att privata medel, antingen via kvittenser för handkassa eller kontoutdrag från bank har kommit huvudmannen tillhanda.
- Kontrollera om eventuella uttagsmedgivanden redovisats.
- Kontrollera om förädrabalkens bestämmelser har efterlevts (gåvoförbud² och förbud mot sammanblandning³).
- Kontrollera om några åtgärder gjorts som krävt Överförmyndarnämndens samtycke⁴
  - Uttag från spärrat konto
  - Förvärv av fast egendom
  - Skuldsättning
  - Pantsättning
  - Arvskifte och bodelning
  - Placering i akter
  - Driva rörelse

2.4 Djupgranskning

En djupgranskning ska alltid göras om det är en företrädares första redovisning, om det finns en anmärkning från föregående år, eller om de fall det skett oegentligheter vid föregående redovisning. Utöver det som följer av en normalgranskning ska följande kontrolleras.

- Kontroll av samtliga poster i redovisningen mot ingivna underlag. Varje händelse på alla konton, utom huvudmannens konto för privata medel, ska bockas av mot ett relevant underlag
- Kontrollera om samtliga inkomster/utgifter/tillgångar/skulder stämmer mot verifikat och om de är rimliga. Att granska mot verifikat innebär att samtliga fakturor för kontoraden granskas ingående.

---

² Kontrollera gåvoförbudet. Inga otillåtna gåvor får ske under redovisningsperioden. Överförmyndare som inte anmärkte på detta dömdes för tjänstefel (RH 2008:51).

³ Kontrollera att det inte skett någon sammanblandning mellan ställföreträdarens och huvudmannens tillgångar. Alla konton ska vara i huvudmannens namn och räkningar ska betalas från dessa konton. Ställföreträdaren får inte göra egna utlägg för huvudmannens räkning. Ställföreträdaren får inte teckna avtal i eget namn.

⁴ Kontrollera att det inte skett några rättshandlingar som kräver överförmyndarnämndens samtycke. Exempelvis uttag från spärrat konto, upptagande av lån, ofria placeringar, åtgärd avseende fast egendom eller arvskifte/bodelning. Kontrollera att ställföreträdaren inte köpt något på avbetalning i huvudmannens namn.

- Kontroll av om redovisade utgifter kommit huvudmannen till nytta, genom kontakt med exempelvis personal på boende, anhöriga eller huvudmannen.

Vid en djupgranskning ska alltid en tjänsteanteckning om granskningen göras.

3 Granskning utan eller med anmärkning

En granskare får korrigera uppenbara skriv- eller räknefel, som till exempel felsummering av korrekta uppgifter under förutsättning att underlag styrker de uppgifter som korrigeras. En granskare som behöver göra korrigeringar i årsräkningen granskar årsräkningen utan anmärkning men med korrigering enligt (16 kap. 4 § FB).

Om en granskare behöver göra fler än fem (5) korrigeringar i årsräkningen kan årsräkningen komma att granskas med anmärkning (se 12 kap. 4 § FB).

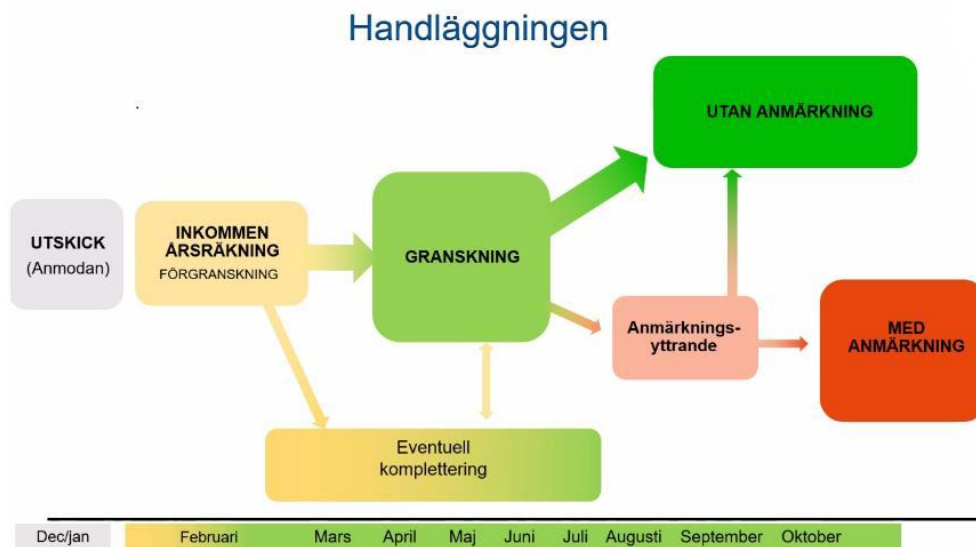
Överförmyndaren ska också i annat fall rikta anmärkning mot ställföreträdaren om ställföreträdaren brustit i sina skyldigheter i enlighet med föräldrabalkens bestämmelser (se 14 kap. FB)

En ställföreträdare ska innan anmärkning riktas få möjlighet att ge en förklaring till de fel eller brister som noterats i uppdraget (16 kap. 5 § FB).

En anmärkning kan leda till en prövning av ställföreträdarens lämplighet.

Den som utses till ställföreträdare enligt 11 kap 4 § och 7 § FB har rätt till ett skäligt arvode och ersättning för nödvändiga utgifter för uppdraget (12 kap. 16 § FB). Det är överförmyndarnämnden som beslutar om arvodets storlek och vem som ska betala arvodet utifrån överförmyndarnämndens arvodesriktlinjer.

Sent inlämnad eller bristfällig årsräkning eller sluträkning kan reducera arvodet.

4 Utebliven årsräkning

Om årsräkningen inte inkommer före den 1 mars varje år ska utgå en påminnelse för begäran om årsräkning med en tidsfrist på 14 dagar. Om årsräkningen inte inkommer inom denna period ska Överförmyndarnämnden besluta att förelägga ställföreträdaren vid vite att fullgöra en sådan skyldighet med ett vitesbelopp om 5000 kr med stöd av 16 kap. 13 § FB.

Ett vitesföreläggande innebär en skyldighet för mottagaren av föreläggandet att vidta en viss åtgärd. Det ska av föreläggandet framgå vid vilken tidpunkt eller inom vilken tidsfrist åtgärden ska vidtas. Ett vite ska fastställas till ett visst belopp.

Överförmyndarnämnden
Härnösand Kramfors

Riktlinjer för uttagsmedgivande från överförmyndarspärtrat konto

Överförmyndarenheten föreslår att Överförmyndarnämnden Härnösand Kramfors beslutar

att anta riktlinjer vid uttag från överförmyndarspärtrat konto

att dessa riktlinjer gäller från och med 1 januari 2025.

Beskrivning av ärendet

Överförmyndarenheten anser Överförmyndarnämnden i Härnösand Kramfors ska anta riktlinjer för uttagsmedgivande från överförmyndarspärtrade konton. Detta mot bakgrund av att lagstiftaren har givit betydande utrymme för godtyckliga bedömningar när det ska avgöras hur den enskildes medel får användas. Riktlinjerna skapar en mer rättssäker och förutsägbar tillämpning av gällande rätt och blir ett verktyg såväl för tjänstemän på överförmyndarenheten som för överförmyndarnämnden.

Bilaga

Bilaga Riktlinjer vid uttag från överförmyndarspärtrat konto

Cecilia Hjelm
Överförmyndarjurist

Överförmyndarnämndens riktlinjer vid uttag från överförmyndarspärtrat konto

Dokumentnamn	Riktlinjer vid uttag från överförmyndarpärr konto	Dokumenttyp		
		Riktlinjer		
Fastställd/upprättad av	Överförmyndarnämnden Härnösands Kramfors	Datum	Diarienummer	
		2025-01-01		
Dokumentansvarig/processägare	Överförmyndarnämndenheten	Version	Senast reviderad	Giltig t o m
				Tillsvidare
Dokumentinformation	Metodstöd för bedömning av uttag från överförmyndarspärtrat konto			
Dokumentet gäller för	Tjänstemän på Överförmyndarnämndenheten i Härnösands kommun			
Annan information	Överförmyndarnämnden har rätt att vid behov göra revidering under löptid			

1	ALLMÄNT	3
1.1	ÖVERFÖRMYNDARSPÄRR.....	3
1.2	ÖVERFÖRMYNDARSPÄRR BARNNS EGENDOM.....	3
1.3	INGET SAMTYCKE I VISSA FALL	4
2	UTTAG AV MEDEL FRÅN ÖVERFÖRMYNDARSPÄRRAT KONTO	5
2.1	MEDELSANVÄNDNING	5
2.2	FÖRÄLDRARSFÖRVALTNING.....	5
3	RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER	7
3.1	ÄR DET SOM ANSÖKAN AVSER TILL HUVUDMANNEN ELLER BARNETS PRIMÄRA NYTTA.....	7
3.2	ÄR DET SOM ANSÖKAN AVSER REDAN BETALT	7
3.3	HAR FÖRMYNDARNA/FÖRÄLDRARNA EN GODTAGBAR AVSIKT	7
3.4	FINNS DET INDIVUELLA FÖRHÅLLANDEN	8
3.5	TIDIGARE UTTAGSFREKVENS.....	8
3.6	PLACERING AV PENGAR.....	8
3.7	BÖR DET SOM AVSES MED ANSÖKAN INGA I FÖRÄLDRARNAS UNDERHÅLLSSKYLDIGHET	8
3.8	KVARSTÄENDE MEDEL	9

1 Allmänt

I 12 kap. föräldrabalken (FB) finns allmänna bestämmelser om förmyndare, gode mäns och förvaltares verksamhet.

1.1 Överförmyndarspär

Vid godmanskap eller förvaltarskap ska huvudmannens konton alltid försättas med överförmyndarspär förutom det konto som disponeras av ställföreträdaren (god man eller förvaltare). Undantag görs från huvudmannens privata konto, så kallat fickpengskonto då det vid spär inte är möjligt att ha uttagskort knutet till kontot. Det är ställföreträdaren i samarbete med banken som belägger konto med spär och inkommer med bevis om detta till överförmyndaren. Kontot spärras för ställföreträdaren.

En ställföreträdare som vill ta ut pengar från ett överförmyndarspärrat konto ska komma in med en ansökan till överförmyndaren om uttaget. I ansökan ska det framgå hur stort belopp man önskar ta ut och vad pengarna ska användas till.

I fråga om uttagsmedgivande ska så kallade levnadsomkostnader specificeras så det tydligt framgår avsikten med uttaget.

1.2 Överförmyndarspär barns egendom

Huvudregeln är att föräldrar inte behöver samtycke av överförmyndaren för att ta ut den omyndiges medel från banken. Detta gäller samtliga bankmedel som föräldrar förvaltar.

Pengar som betalas ut från försäkringsbolag, genom arv eller brottskadeersättning till omyndig ska under vissa förutsättningar dock försättas med överförmyndarspär. Det innebär att förmyndarna inte kan ta ut pengarna utan samtycke från överförmyndaren 16 kap. 11 § FB. Även vissa andra ersättningsgivare omfattas av bestämmelserna i 16 kap. 11 § FB.

Förmyndare som vill ta ut pengar från överförmyndarspärrat konto ska komma in med en ansökan till överförmyndaren. I ansökan ska det framgå hur stort belopp man önskar ta ut och vad pengarna ska användas till.

Ansökan om uttagsmedgivande kan endast göras av barnets rättsliga företrädare, i första hand förmyndaren, se 10 kap. FB. Det innebär att i det fall det finns två förmyndare ska båda förmyndarna underteckna ansökan. Är barnet över 16 år ska barnet alltid samtycka till ansökan.

När ansökan om uttag från omyndigs överförmyndarspärrade konto kommer in till överförmyndaren så ska överförmyndaren göra en kontroll hos Polisen, Socialtjänsten och hos Kronofogden. Kontrollen genomförs för att överförmyndaren ska kunna bedöma om det finns risk för att pengarna efter uttaget inte kommer den omyndige till del.

Är någon av föräldrarna aktuella hos dessa myndigheter bör överförmyndaren vara försiktiga med att lämna samtycke till uttag. Det kan också bli aktuellt att överförmyndaren fattar beslut om skärpande föreskrifter. Med stöd av 19 kap. 13 § FB kan överförmyndaren bl.a. bestämma att viss egendom, vilka annars är tillämpliga endast när tillgångarna når upp till basbeloppsgränsen, ska tillämpas eller begränsa möjligheterna att ta ut pengar som har satts in på bank utöver vad som annars

skulle ha gällt. Förutsättningen för sådant beslut är enligt lagtexten att det av någon särskild anledning behövs för att trygga förvaltningen. Av förarbetena står klart att syftet med befogenheten att meddela sådana skärpande föreskrifter i första hand är att förebygga missbruk från föräldrarnas sida (jfr. prop. 1993/94:251 s. 109 och s. 133). Såsom exempel på situationer där det kan vara att den omyndiges medel används på ett otillåtet sätt, exempelvis till föräldrarnas egen konsumtion eller att medlen placeras riskfyllt eller oekonomiskt. Vidare sägs i fråga om befogenheten att begränsa möjligheten till uttag av bankmedel att denna närmast är avsedd för fall då medelsanvändningen inte står i överensstämmelse med 12 kap 4 § FB. (Se prop.1993/94:251 s. 251).

1.3 Inget samtycke i vissa fall

Förbudet att ta ut pengar från ett spärrat konto gäller pengar som finns hos bank. Att enbart föra över medel från ett konto hos en bank till ett konto hos en annan bank genom en transaktion mellan bankerna torde inte vara att jämföra med att ta ut pengarna i synnerhet om spärren "flytta med" till mottagarkontot. En överföring mellan två spärrade konton genom en transaktion mellan bankerna kan sålunda göras utan samtycke av överförmyndaren.

2 Uttag av medel från överförmyndarspärret konto

Enligt 12 kap 4 § FB ska den enskildes medel i skälig omfattning användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål ska placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger en skälig avkastning.

2.1 Medelsanvändning

I motiven till denna bestämmelse har anförts följande. I första stycket har tagits in grundläggande bestämmelser om medelsanvändningen och förvaltningen. Medel ska i skälig omfattning användas till den enskildes nytta. Dennes uppehälle och utbildning har angivits som exempel. Med nytta avses i övrigt vård och rekreation m.m. I många fall kan det vara befogat att medel används för att bekosta en bättre bostad eller en annan form av vård. Det kan också ligga i den enskildes intresse att få göra en rekreationsresa eller dylikt.

Det har påpekats, att ställföreträdare ofta ser som sin viktigaste uppgift att iaktta sparsamhet med den enskildes medel. Det primära är emellertid, att de ska användas till hans nytta. Om det behövs, finns inga hinder att använda mer än avkastningen av befintligt kapital och andra periodiska intäkter.

2.2 Föräldrars förvaltning

När en omyndigs förälder är förmyndare är det föräldrarna som bestämmer hur tillgångar som står under deras förvaltning ska användas eller placeras. Bestämmelser om föräldrars förmyndarförvaltning finns i 13 kap. FB.

En förmyndares grundläggande skyldighet gentemot den underårige är att förvalta dennes tillgångar och företräda denne i angelägenheter som rör tillgångarna. Detta inbegriper att den enskildes medel i skälig omfattning ska användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. Det medel som inte används för sådana ändamål ska placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning, enligt 12 kap. 4 § FB.

Pengar som har satts in hos bank eller kreditmarknadsföretag enligt 16 kap. 11 § eller med uppgift till banken eller kreditmarknadsföretaget om att de ska stå under särskild överförmyndarkontroll får inte tas ut utan överförmyndarens samtycke 13 kap. 8 § FB. Syftet med överförmyndarens kontroll är att den omyndige ska tillförsäkras en extra trygghet för vissa särskilt skyddsvärda tillgångar samt att huvuddelen av sådana tillgångar ska finnas kvar när den enskilde blir myndig.

Bedömningen av hur ett barns medel får användas barnet till godo ska göras i ljuset av föräldrars underhållsskyldighet enligt 7 kap. 1 § FB.

Utgångspunkten för bedömningen av hur en förälder får använda barnets medel är att föräldrar svarar för barnets underhåll.

En utgångspunkt för reformen är att i allmänhet råder en naturlig intressegemenskap mellan föräldrar och barn och att man i allmänhet kan utgå från att föräldrar handlar med sina barns bästa för ögonen (jfr. prop. s. 99-101, 104 ff.).

Kravet om att en förmyndare ska använda barnets medel för barnets uppehälle och nytta i övrigt får därmed inte tolkas så att en förälder som också är förmyndare har en ovillkorlig rätt att fritt använda barnets medel för att betala barnets del av hushållsutgifterna. Gränserna för den tillåtna användningen av barnets medel i övrigt är inte helt klart definierade.

När det gäller underåriga måste den underåriges ålder, föräldrarnas villkor och andra individuella förhållanden beaktas vid bedömningen av hur barnets medel får användas. Det är inte uteslutet, att medel används till inköp av något som kommer även föräldrarna och familjen i övrigt till godo. Här kan undantagsvis inköp möbler, tv-apparat, och kamera komma i fråga. Det måste dock beaktas att det är den underåriges intresse som ska vara huvudsaken och de övrigas nytta en bieffekt. De medel som inte behöver användas för den enskildes nytta ska placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning. (se NJA II 1995 s. 32 f).

Det måste dock stå klart att det är barnets intressen som ligger i förgrunden när barnets medel används och inte andra överväganden, som t.ex. föräldrars intressen (se prop. 1993/94:251 s. 212).

3 Rättsliga utgångspunkter

Lagstiftningen har alltså lämnat betydande utrymme för skönsmässiga bedömningar när överförmyndaren ska avgöra hur en huvudman eller barnets medel ska användas. Med utgångspunkt i det ovan sagda har överförmyndaren utifrån fastslagna principer i praxis tagit fram rättsliga utgångspunkter för bedömning för huruvida överförmyndaren ska lämna samtycke till uttaget eller ej. Syftet är att uppnå en mer enhetlig tillämpning av överförmyndarnas beslut om uttag från överförmyndarspärtrat konto. Riktlinjerna bör tillämpas som utgångspunkt vid överförmyndarnas beslut om uttag från spärrat konto. Riktlinjerna är inte bindande och heller inte uttömmande utan ska ses som en rättslig vägledning för överförmyndaren.

3.1 Är det som ansökan avser till huvudmannen eller barnets primära nytta

Med *nytta* avses förutom uppehälle och utbildning¹, vård och rekreation m. m. I många fall kan det sålunda vara befogat att den enskildes medel används för att bekosta en bättre bostad eller en annan form av vård. Det kan också ligga i den enskildes intresse att få göra en rekreationsresa eller dylikt (se vidare prop. 1987/88:124 s. 188).

En ställföreträdare ser ofta som sin viktigaste uppgift att iaktta sparsamhet med den enskildes medel. Det kan därför finnas anledning att påpeka att det primära är att den enskildes medel ska användas till hans eller hennes nytta. Om det behövs för att den enskildes behov ska täckas, finns inga hinder att använda mer än avkastningen av befintligt kapital och andra periodiska intäkter. Först i den mån medlen inte behöver användas för ett sådant ändamål blir placeringsregeln i första styckets andra mening tillämplig.

När det gäller underåriga måste givetvis den underåriges ålder, föräldrarnas villkor och andra individuella förhållanden vägas in vid bedömningen av vad som ryms inom en tillåten medelsanvändning.

3.2 Är det som ansökan avser redan betalt

Om inköpet gjorts innan ansökan om uttag har kommit in till överförmyndaren kan det i vissa fall föranleda att det saknas möjlighet att för överförmyndaren ta ställning till uttaget uppfyller lagens krav. I Hovrätten för Nedre Norrland Mål nr ÖÄ 1005-18 slogs emellertid fast att det är möjligt att ansöka om uttag även efter det att köpet och en sedervanlig bedömning ska göras om uttaget är till nytta. Det innebär således att inköp som redan är betald ska prövas i efterhand enligt gängse principer. Se även Svea Hovrätt ÖÄ 7053-19.

3.3 Har förmyndarna/föräldrarna en godtagbar avsikt

Här kan beaktas om det finns risk för att föräldrarna använder barnets pengar till sina egna behov. Om det föreligger en konkret risk för att pengarna inte kommer att användas för det angivna ändamålet bör uttaget inte beviljas.

---

¹ När det gäller utbildning avses i första hand kostnader i samband med gymnasial utbildning på annan ort, efter gymnasial utbildning, resor, bostad och studiematerial.

3.4 Finns det individuella förhållanden

I bedömningen bör även beaktas om det finns individuella förhållanden som påverkar bedömningen och särskilt om uttaget anses till nytta. Här åsyftas barnärenden i synnerhet till exempel sjukdom, funktionshinder, eller sociala problem som kan påverka bedömningen och ge vägledning för om uttaget ska beviljas eller ej.

3.5 Tidigare uttagsfrekvens

Rätten fastslog i Svea Hovrätt i Mål nr ÖÄ 7053-19 bland annat att i de fall uttagstakten är mycket hög finns anledning att avslå uttaget mot bakgrund av att det annars finns risk att större delen av barnets förmögenhet är förbrukad innan dess att barnet hunnit fylla 18 år. Bedömningen harmoniserar även med Svea Hovrätt i Mål nr ÖÄ 11586-20 varvid rätten fastlog att tidigare uttag av samma syfte föranlede att ny ansökan avslogs.

3.6 Placering av pengar

Kravet på trygghet och skäligen avkastning är vägledande när överförmyndaren ska pröva om ett samtycke till en begärd åtgärd ska medges eller inte. Av förarbetena till föräldrabalken framgår att ett sparande i en fond eller i en försäkring kan vara en godtagbar placering (se prop. 1993/94: 251 s. 233 och 258). Detta kan särskilt anses vara till nytta om det såvitt kan bedömas efter rådgivning från sakkunnig. Se Hovrätten för Västra Sverige i Mål nr ÖÄ 4869-20. I nyss nämnda mål medgavs uttag på halva barnets förmögenhet för placering i fond.

I doktrin har det uttalats att uttag för en placering i en försäkring med förmånstagarförordnande är till sin karaktär en gåva. Är försäkringen att likställas med gåva ska sådan bedömas vara förbjuden enligt 14 kap. 12 § FB. För att försäkringar med förmånstagarförordnande generell inte ska vara utesluta som placeringsalternativ ska beaktas ålder vid tidpunkten för placeringen. I fråga om barns egendom kan det finnas anledning att noga överväga placeringen om tillgångarna låses för lång tid genom sparande i pension och livförsäkringar. Däremot finns utrymme att inte vara lika restriktiv då det gäller ställföreträdarens förvaltning som gäller för huvudmans tillgångar (se prop. 1993/94:251 s, 233 och 258).

3.7 Bör det som avses med ansökan ingå i föräldrarnas underhållsskyldighet

Bedömningen av hur ett barns medel får användas ska göras i ljuset av föräldrars underhållsskyldighet. Utgångspunkten för bedömningen av hur en förälder får använda barnets medel är att föräldrar svarar för barnets underhåll.

Inköp av sådant som faller inom föräldrar underhållsansvar ska överförmyndaren, om det inte finns särskilda skäl lämna samtycke till. Exempelvis faller avgift för skola och omsorg, kläder, mat, semesterresor och liknande inom försörjningsplikten. Inköp av kapitalvaror som exempelvis moped, dator, tv-spel, telefon räknas typiskt sett inte in under försörjningsplikten. I Göta Hovrätt Mål nr ÖÄ 332-18 fann rätten att värme och värmevatten i huset ingår i en förälderns underhållsskyldighet och uttag till bergvärmepump avslogs därför.

3.8 Kvarstående medel

Vid försäkringsersättningar för barn och i synnerhet från livslånga sjukdomar, skador och funktionshinder bör huvudelen av tillgångarna finnas kvar på myndighetsdagen. Här födras dock en bedömning utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och inte minst om det finns individuella förhållanden som påverkar bedömningen. I Hovrätten för Övre Norrland i Mål nr ÖÄ 1170-19 menade rätten att omständigheten att barnet har en livslång sjukdom är en faktor som ska vägas in i bedömningen. Det fråntar dock inte att uttaget ändå kan bedömmas vara till nytta för barnet. I det aktuella målet hade förmyndarna ansökt om uttag för inköp av en mopedbil för ett belopp om 130 000 kr. Rätten beslutade att uttaget skulle beviljas, trots att uttaget utgjorde nästan hälften av den totala behållningen. Rätten menade att mopedbilen möjliggjorde att barnet kunde disponera sin frihet och tid och måste därför anses vara till nytta för den underårige.

Överförmyndarnämnden

Överförmyndarnämnden
Härnösand Kramfors

Internkontroll överförmyndarnämnden 2025

Förslag till beslut

Överförmyndarenheten föreslår överförmyndarnämnden besluta att anta bruttolista över identifierade risker inför förslag till beslut om internkontrollplan för överförmyndarnämnden 2025.

Beskrivning av ärendet

Internkontroll syftar enligt kommunallagen till att säkra en effektiv förvaltning och att undvika att det begås allvarliga fel. En god internkontroll ska bidra till att ändamålsenligheten i verksamheten stärks och att den bedrivs effektivt och säkert med medborgarnas bästa för ögonen. Med andra ord är arbetet ett stöd för att

- verksamheten når sina mål
- att information och rapportering om verksamhet och ekonomi är tillförlitlig och rättvisande
- att övergripande styrning såsom lagar, regler och avtal med mera efterlevs

Internkontroll handlar till del om att identifiera risker. Riskerna värderas utifrån sannolikhet och påverkansgrad. Kontrollmoment utförs och vid behov sätts förbättringsåtgärder in i syfte att reducera riskerna eller helt eliminera dem. Risker som ligger utanför organisationens egen påverkansmöjlighet, eller som innebär alltför höga kostnader i förhållande till nytta att åtgärda, behöver accepteras.

Riskerna sammanställs tillsammans med sannolikhets- och påverkansvärdering i en bruttolista. Överförmyndarnämnden fattar beslut om bruttolistan att gälla som grund för den internkontrollplan som beslutas i samband med verksamhetsplanen.

Socialt perspektiv

Ingen påverkan bedöms.

Ekologiskt perspektiv

Ingen påverkan bedöms.

Ekonomiskt och juridiskt perspektiv

Beslutet om bruttolista för internkontroll kopplas till kommunallagen, 6 kap, 6§ där det framgår att nämnderna ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig.

Beslut om bruttolista följer kommunens reglemente för internkontroll där bruttolistan utgör grund för förslag om nämndens internkontrollplan för 2025 vilken beslutas i samband med verksamhetsplan.

Bilagor

Internkontroll bruttolista 2025

Jonas Nyberg
Enhetschef, Överförmyndarsamverkan Hämösand Kramfors